

Latvijas Kareivis: *Svētdiena, 18. oktobris, 1936*

Karātavu kalns un Jurģu kalns

(Pa mūsu dzimtenes novadiem.)

Ka senā pagātnē cilvēku kāršana bija parasta lieta, to apstiprina simtiem karātavu kalnu apmīžām un apdzīvotām vietām. Publiskie nāves sodi tika izdarīti ar aprēķinu, lai skatītājiem iedvestu bailes par dažādiem noziegumiem. Tāpēc pie baznīcām un pilsētām uz tirgus laukumiem atradās «kauna stabi», pie kuriem pēra vainīgos un bieži arī iedomātos vainīgos. Tas nav nemaz tik sen, kad pie Āraišu baznīcas vēl atradies šis cilvēci pazemojošais stabs. Mācītājs Bērents savā grāmatā raksta, ka viņš, zēns būdams (B. dzimis 1866. g.), redzējis šādu stabu un noziedznieku pāršanu Rīgā pie Viestura (b. Ķeizara) dārza, un Veiricha laikā tāds stabs stāvējis pie Āraišu baznīcas. (Tas varēja būt ap 1850.—70. g. g.) Jāatzīmē dažu Āraišu dr. pagastu (Giceles novads) iemītnieku drosme, kas atteikušies iet baznīcā, kamēr šāds cilvēces traips atrodoties pie baznīcas. Šim protestam bijuši panākumi un stabu Veiricha laikā novākuši. Tagadējā mācītāja Meistera laikā, stādot liepas ap šo vietu, vēl atrastas staba atliekas un vairāk kā pēdu garas, rupji apstrādātas naglas. Otra drausmīgā vieta Karātavu kalns, sevī slēpj drūmus nostāstus. Kā cilvēki mira šinī moku vietā, ziņu nav, bet kalna īpatnējā virsotne rāda savos zemju sametumos, ka šie atdusas ne mazums notiesāto. Zviedru laikos šādi nāves sodi noliegti, lai gan lasāms kādā pavēlē, kuru parakstījis Vidzemes ģenerālgubernators, pakārt kādu duci zemnieku, kas liedzas iet ķēniņa miličos. Tik kategoriskai pavēlei bijuši panākumi, ieradušies ap 20 miliču un sodus nevajadzējis izpildīt. Kalna paugurs apaudzis kokiem (169 m virs jūras l.). Virs tā neliels trigonometrisks tornis, no kurā plašs skats uz ezera spoguļi un tālu apkārtni. Labā laikā redzams Zilais kalns un Unguru ezers (apm. 30 km). No Karātavu kalna saredzams otrs augstāks punkts Āraišu apkārtņē — Jurģu kalns (211 m v. j.). Šis kalns viegli sasniedzams no Āraišu stacijas, vai arī pa Vidzemes šoseju. Jurģu kalns var lepoties ar tūristiem parocīgu trigonometrisku torni, kuram dēļu kāpnes. Zilie meži (ap 40 km tālumā) atveras skatam uz visām pusēm un rāda brīnumjauku Latvijas panorāmu. Kalni un lejas, ezeru spoguļi, baznīcu torņi (Āraišu, Cēsu, Valmieras, Umurgas, Ķempju), muižu puduri un citas mājas, rāda mūsu dzimtenes bagāto reljefu. Metot skatu uz Cēsu pusi, tuvāk Āraišiem atrodas Bābu lejas — gravas. Kara laikos, kad spēcīgie vīrieši aizgāja pret ienaidnieku, sievas un bērni slapstījās pa mežiem, lai sirotāji, kuri nekad nenāca aicināti, nevarētu tik viegli atrast gūsteknes. Tā šī leja dabūja savu nosaukumu. Turpat aiz Bābu gravas paceļas prāvs kalna paugurs, kuru tautas mutē dēvē par Simts kalnu. Pēc veciem nostāstiem, kāds simts skroderu pa veco Cēsu ceļu šajā kalnā gribējuši uzvelt pavisam dīvainu lietu — pelu atkritumu. Līdz pusei viss izdevies laimīgi. Uz to viss simts tukšojuši pa malkam no viena uzpirksteņa (peņģerota). Bet ar to galviņas iesilušas un dīvainā lieta sprukuši vaļā; veldamās uz leju, tā. ievainojusi daudziem kājas; tādēļ lielāko tiesu skroderi senāk klibojuši. Kalns no šī notikuma dabūjis savu nosaukumu. No Simtskalna plašā līdzenumā atrodas Pelītes, mājas, kurās Andrievs Niedra cītīgi iespieda savu «Austrumu», šinī apvidū jau no seniem laikiem dzīvojuši turīgi saimnieki. Klausas viņiem bijušas svešas, tāpēc tie cītīgi apkopa savus laukus un kāda daļa atlika mājas priekiem. Vecās aktīs par to lasām sekojošo —!/? kāzas svinēt drīkstēja tikai trīs dienas un nodzert ne vairāk kā uz 12 pāriem viesu astoņas mucas alus un 4 stopus, degvīna. Ja bija nepieciešams šāds rīkojums, kas tad bija pirms tā? Par to nav daudz jābrīnās, jo kāds draudzes mācītājs Lotichs sprediķojis arī krogos, kaut gan pats bijis nedzērājs. Ed. R.